

ATATÜRK VE EDEBİYAT ÖĞRETMENİNİN SORUMLULUĞU

Prof. Dr. Enise KANTEMİR*

YENİ TÜRK HARFLERİ

Bizim âhenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılmayan ve anlamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu lüzumu anlamak mecburiyetindeyiz. Anladığımızın izlerine yakın zamanda bütün dünya şahit olacaktır. Buna kat'i şekilde eminim.

1928 (Atatürk'ün M.A.D., S. 26)

Yeni Türk harflerini çabuk öğreniniz. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalçıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanların utanması lâzımdır.

Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma - yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamıyarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltceğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir

1928 (Atatürk'ün M.A.D., S. 28)

Atatürkçülük, Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık İdeolojisidir.

Her ideoloji gibi, Atatürkçülüğün, askeri, politik, sosyal, ekonomik, kültürel ve ahlâki yönleri vardır.

* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.
A. Ü. Türk Dili Bölümü Başkanı

Atatürkçülüğün ideolojik alandaki gücü, bu yönlerinin, kendi aralarında uyumlu ve birbirini destekler nitelikte olmasından kaynaklanır. Atatürkçülüğün toplum içindeki gücü ise, içerdiği tercih, değer ve inançların, çok yaygın bir biçimde, toplum bireyleri arasında benimsenip müdafaa edilmesinde ve bunların Kurumlara maledilerek kuşaktan kuşağa aktarılmasında yatar.

Atatürkçülüğün menşei, Anadolu Kurtuluş Mücadelesi ve Savaşıdır. Milli Kurtuluş mücadelesi sadece askeri alanda değil, politik, sosyal, ekonomik, kültürel ve ahlâki alanda hep birlikte sürdürülmüştür. Mücadele bir bütündür. Başta Yüce Atatürk olmak üzere bu mücadeleye katılmış olanlar, bize toplumsal dayanışmamızla toplumsal bütünlüğümüzü sürdürecektir bir miras bırakmışlardır. Bu mirası iyi tanımamız ve bu mirasa sahip çıkmamız, toplumsal yükselmemizi uyum içinde gerçekleştirmemizin en önemli şartıdır. Bu ulusal mirasın temelinde ulusal kültür yatar.

Ulusal kültürün en önemli öğelerinden biri dil ve edebiyattır. Çocuk, örgün anlamda dil ve edebiyatı okulda öğrenir. Bu nedenle dil ve edebiyat öğretimi, kültürün gelişmesiyle sıkı sıkıya bağlantılıdır.

Kuşaklar arasında ayırım olmaksızın, iletişimin iyi sağlanması ve örgün eğitimde öğrencilere, Türk Dili ve Edebiyatının titizlikle uygulanmalı biçimde öğretilmesi söz konusudur.

Bu öğretimde, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, öğrencilerin yetişmesinde en etkin araçları kullanmak sorumluluğuyla yükümlüdürler. Burada çok önemli bir husus dil ve edebiyat muhtevası ile öğretim konusunun birlikte ele alınmasıdır. Bu nedenle hem muhtevanın hem de öğretim süreçlerinin iyi bilinmesi ve değerlendirilmesi koşulu ortaya çıkmaktadır. Bunun için edebiyat öğretmeni öğrenciye, neyi, niçin, nasıl, ne zaman, ne kadar öğretilim sorularını gözönünde tutmalıdır.

Eğitim alanında süregelen tartışmalarda çeşitli faktörler sözkonusu olmaktadır. Bunlar arasında eğitimin kalitesi, Üniversiteye girmek isteyen öğrenci adedinin gittikçe artması, çeşitli alanlar için gerekli olan Türk Dili ve Edebiyatı bilgi ve becerisinin daha fazla önemini artırmaktadır. Bütün bunlar etkin ve geçerli bir Edebiyat öğretimi ile gerçekleştirilebilir. Bu nedenle sosyal gelişmeye yardımcı olabilecek, birçok anlamlı amaçları önerebilen bir Türk Dili ve Edebiyatı programına yeni bir ruh ve canlılık verilmelidir.

Tarihi Gelişim: Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar Türk Dili ve Edebiyatı öğretimini daha iyi anlayabilmek için tarihi gelişimine bir gözatmak gerekir.

1920 tarihli Hükümet programında, milli eğitim işleriyle ilgili şu görüşlere yer verilmiştir: “Bütün okullarımızı en bilimsel ve en çağdaş ilkelerle, tutarlı bir biçimde yeniden düzenlemek ve programlarını düzeltmek, ulusumuzun yaratılışına karakterine, tarihi ve sosyal ananelerine uygun ders kitapları meydana getirmek, halk kütlesinden lügatları toplayarak dilimizin sözlüğünü yapmak, bizdeki, milli ruhu canlandıracak sosyal, tarihi ve edebi eserleri ustalarına yazdırmak, milli değeri olan eski eserleri korumak, Batının ve Doğunun ilim ve fen alanında yazılmış olan eserlerinin, dilimize çevirilerini yaptırmak, böylece bir ulusun, hayatının devamı ve varlığı için en önemli etken olan, milli eğitime gereken özel gayret ve dikkati göstererek çalışmak.”

15 Temmuz 1921 tarihinde, Sakarya savaşıdan önce, Ankara’da toplanan Milli Eğitim Kongresinde Atatürk’ün söylediği şu sözler milli eğitimimizin ilkelerini ortaya koymuştur.

“Bugün Ankara, Türkiye’nin milli eğitimini kuracak Türkiye Öğretmenler Kurultayının birleşimine sahne olmaktan övünç duymaktadır.

1 Mart 1922’de Meclis Kürsüsünde Atatürk şu gerçekleri dile getirdi:

“Ortaöğretimin amacı, memleketin muhtaç olduğu çeşitli hizmet ve sanat ustalarını yetiştirmek ve yükseköğretime namzet hazırlamaktır. Ortaöğretimde dahi eğitim ve öğretim yöntemlerinin elverişli ve uygulanabilir olması ilkesine uymak gerekir. Kadınlarımızın da aynı öğretim derecesinden geçerek yetiştirmelerine önem verilecektir.”

Cumhuriyetin kabul ve ilanından sonra ortaöğretim kurumları adının Sultani’den Lise’ye çevrildiği görülmektedir.

22 Mart 1926’da çıkarılan 789 sayılı kanunla Milli Eğitim Teşkilatı tespit edildi ve dil sorunu bu kanunun birinci maddesinde belirtildiği gibi: Türk dili ve bununla ilgili bütün ilmi meselelerle uğraşmak üzere bir “Dil Heyeti” kuruldu.

Bugünkü Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan ders programlarında sürekli bir gelişme gösterdiği görülmektedir.

1937 Hükümet programında dil ve edebiyatla ilgili olarak şu görüşlere yer verilmektedir: "Ortaokul ve liselere lâyük olan büyük önemi vermekte devam edeceğiz."

Okulda yapılan eğitim çalışmalarını, öğretmenlerin çeşitli disiplinlerde, öğrenim yapmak suretiyle, öğrenci davranışlarını değiştirme amacı güder. Davranışların hangi yönde değiştirileceğini örgün eğitim faaliyetlerinin dayanağı olan eğitim amaçları tespit eder.

Bireyde, eğitim yoluyla gerçekleştirilecek ve değiştirilecek davranışlar doğrultusunda formülleşen amaçlar, bütün eğitimi gören nüfusu ilgilendirdiği zaman, milli eğitimin amaçları şeklinde belirlenir.

Milli eğitim amaçları doğrultusunda gelişen okul amaçları, okulun, bireyde geliştireceği nihai davranışları belirler. Okulda yürütülen ders dışı çalışmalarının tümünün amaçları desteklemesi söz konusudur. Buna göre amaçlar, öğretimin etkinliği ölçüsünde gerçekleşecektir.

Öğretimin etkinliği ise, öğretim araştırmaları ile sağlanır. Bir disiplininde yapılan temel araştırmalar, o disiplinin gelişmesini ve üremesini sağlar. Fakat bir disiplinin nasıl öğretilceği konusunda uygulamalı araştırma yapmaksızın sınıftaki öğretimin gelişmesi imkânsızdır.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminin, nasıl geliştirilebileceği bir özel öğretim sorunudur. Bu sorunu incelerken Türk Dili ve Edebiyatı alanının lojik yapısı ve bu alandaki araştırmalar ile öğretim süreçleri arasında bir ilişki kurmak gerekir. Bu ilişkiyi şöyle belirlemek mümkündür. Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde ne gibi tedbirler alalım ki okulun ve milli eğitimin amaçları gerçekleşebilsin.

Başlangıçta bu sorunun cevabı aranmış ve bu noktadan gidilerek bu sorunla dinamik ilişki halinde bulunan, diğer sorunlar ele alınmıştır.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde amaçlara bakıldığında bu konuda ülke düzeyinde yapılan araştırmaya dayanarak Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminin, milli eğitimin amaçlarını ve kültür yönünden fonksiyonunu kısmen gerçekleştirebildiği anlaşılmaktadır. Bunun sebebinin Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, edebiyat muhtevasının çağdaş olmayışı, kaynak yetersizliği, metod yetersizliği, dil sorunu, süre yetersizliği olarak belirlenmişlerdir. Burada işaret edilmesi gereken önemli bir boşluk da programlardaki amaçlar ile konunun muhtevası arasında kurulması gereken ilişkidir.

Türk Dili ve Edebiyatı dersini okutan öğretmenlerin büyük bir sorumluluk taşıdığı bilinmesi gereken bir gerçektir. Özellikle sosyal yaşama ve belli davranış kurallarına uyma yeteneklerinin geliştirilmesinde edebiyat öğretmenlerinin rolü büyüktür.

Başarılı bir edebiyat öğretiminin gençlerde, yönetim gücü, düşünme ve bilgi edinme kudreti, sosyal yaşama ve belli davranış kurallarına uyma yeteneklerinin gelişmesinde bütün disiplinlerden daha fazla katkıda bulunduğu gözlenmektedir. Bu gelişmede alınacak yol, öğretim ve öğrenme süreçleriyle gerçekleştirilebilir. Bu nedenle edebiyat öğretmenleri çocukların ve gençlerin sosyal gelişmelerinde en etkili araçları kullanmak sorumluluğuyla yükümlüdür.

Sosyal yaşamın özünü oluşturan insan ilişkileri, tutumları, eylemleri incelendiğinde, bunların bazılarının olumlu, bazılarının olumsuz olduğu görülür. İşte çocukta ve gençte bu olumsuz olanların olumlu yöne kanaliz edilmesinde edebiyat bir araç olarak ele alınabilir. Zaten amaç, bu eylemler sırasında, çocuğa ve gence doğru, dürüst ve adil olmayı öğretmektir.

Edebiyat öğretmeni seçkin ve güçlü eserler yoluyla çocuğa yeni görüşler kazandırabilir. Edebiyat dersleri aracılığıyla çocuğun gerçekleri görüp anlamasına yardımcı olabilir. Çocuğa, eleştirmeksizin kabul ettiği idealleri ve sosyal kavramları, diğer gruplarıkiyle karşılaştırma olanaklarını verebilir.

Gene Edebiyat öğretmenleri, ergenlik çağındaki bireyin, sosyal hayatın baskın koşullarına, uyum yapabilmesinde gerekli görüş açısını sağlayabilir. Birey hernekadar kendi kültürünün çerçevesi içinde kalıyorsa da edebiyat aracılığıyla daha özgür, bağımsız düşünmeyi öğrenir.

Etkin bir Türk Dili ve Edebiyatı programında, sosyal gelişmeye yardım edecek bir çok anlamlı amaçlar önerilebilir.

Büyük Atatürk'ün "Ulusal Mutluluk" başlıklı metni bu görüşleri tam anlamıyla destekleyen güçlü bir örnektir.

ULUSAL MUTLULUK

Milletler gam ve keder bilmemelidir. Şeflerin vazifesi, hayatı neşe ve şevkle karşılamak hususunda milletlerine/ yol göstermektir.

Vaktiyle kitaplar karıştırdım. Hayat hakkında filozofların ne dediklerini anlamak istedim. Bir kısmı her şeyi kara görüyordu. "Madem

ki hiçiz ve sıfıra varacağız, dünyadaki muvakkat ömür esnasında neşe ve saadete yer bulunamaz” diyorlardı.

Başka kitaplar okudum, bunları daha akıllı adamlar yazmışlardı. Diyorlardı ki: “Madem ki sonu nasıl olsa sıfırdır, bari yaşadığımız müddetçe şen ve neşeli olalım.”

Ben kendi karakterim itibariyle ikinci hayat görüşünü tercih ediyorum, fakat şu kayıtlar içinde:

Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar mutsuzdurlar. Besbelli ki o adam fert sıfatıyla mahvolacaktır. Her hangi bir şahsın, yaşadıkça memnun ve mesut olması için lâzım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Mâkul bir adam, ancak bu şekilde hareket edebilir. Hayatta tam zevk ve mutluluk, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, mutluluğu için çalışmakta bulunabilir.

Bir insan böyle hareket ederken, “benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığımı farkedeceklermi?... diye bile düşünmemelidir. Hattâ en mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır.

Herkesin kendine göre bir zevki var. Kimi bahçe ile meşgul olmak, güzel çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanırlar.

Bahçesinde çiçek yetiştiren adam çiçekten bir şey bekler mi? Adam yetiştiren adam da, çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilmelidir. Ancak bu tarzda düşünen ve çalışan adamlardır ki, memleketlerine ve milletlerine ve bunların geleceğine faydalı olabilirler. Bir adam ki, memleketin ve milletin mutluluğunu düşünmekten ziyade kendini düşünür, o adamın kıymeti ikinci derecededir. Esas kıymeti kendine veren ve mensup olduğu millet ve memleketi ancak şahsiyeti ile ayakta gören adamlar, milletlerinin mutluluğuna hizmet etmiş sayılmazlar. Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, milletlerini yaşatmak ve ilerletmek imkânlarına erişirirler. Kendi gidince ilerleme ve hareket durur zannetmek bir dalgınlıktır.

Şimdiye kadar bahsettiğim noktalar ayrı ayrı toplumlara aittir. Fakat bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletin mutluluğuna ne kadar kıymet

veriyorsa bütün dünya milletlerinin mutluluğuna hizmet etmeğe elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki, bu yolda çalışmakla hiçbir şey kaybedilmez. Çünkü dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, açıklık ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. Onun için ben sevdiklerime şunu tavsiye ederim:

Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabii evvelâ ve evvelâ kendi milletinin varlığının ve mutluluğunun yaratıcısı olmak isterler, fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lâzımdır.

Bütün dünya hâdiseleri bize bunu açıktan açığa ispat eder. En uzakta zannettiğimiz bir hâdisenin bize birgün temas etmiyeceğini bilemeyiz.

Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir organı saymak gerekir. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün organlar etkilenir.

O halde konuştuğumuzdan şu neticeyi çıkaracağız: Tabii olarak kendimiz için bütün lâzımgelen şeyleri düşüneceğiz ve gereğini yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile alâkadar olacağız.

Kısa bir misal: Ben askerim. Umumî harpte bir ordunun başında idim. Türkiye’de diğer ordular ve onların kumandanları vardı. Ben yalnız kendi ordumla değil, öteki ordularla da meşgul oluyordum. Bir gün Erzurum cephesindeki hareketlere ait bir mesele üzerinde durduğum sırada yaverim dedi ki:

— Niçin size ait olmıyan meselelerle de uğraşıyorsunuz?

Cevap verdim:

— Ben bütün orduların vaziyetini iyice bilmezsem, kendi ordumu nasıl sevk ve idare edeceğimi tâyin edemem.

Bir devlet ve milleti idare vaziyetinde bulunanların daima gözönünde tutmaları lâzım gelen mesele budur.

1937 (Ulus Gazetesi, 20 III 1937)

Günümüzün maddileşen dünyasında gençlerin bazıları ideallerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Çünkü bunlar içinde buldukları koşullardan, ideallerin sınırsız ufuklarına çıkamamakta ve bundan elde edilecek manevi hazı duymamaktadırlar. Gene bunlar, idealleri uğru-

na canlarını seve seve verenlerin, bu idealist davranışlarını ve eylemlerini anlayamamaktadırlar. Oysa, bunu anlamakla egoizm ve gururun doğurduğu antisosyal eğilimler giderilebilir. Buna somut bir örnek olarak Namık Kemal'i verebiliriz. Edebiyatı amacına etkin bir araç olarak kullanan bu büyük vatan şairi:

“Felek her türlü esbâb-ı cefasın toplasın gelsin

Dönersem kahpeyim millet yolunda bir azimetten” beytinde ifade ettiği gibi, bütün hayatını milletin özgürlüğüne, mutluluğuna adanmıştır.

Ancak, Namık Kemal, Tevfik Fikret gibi bu idealist yüce ruhlu sanatçılar toplum menfaatlerini, kendi kişisel menfaat ve kaygılarının çok üstünde tutmuşlardır.

Edebiyat öğretmenleri; çocuğa ve gence seçkin eserler yoluyla, körü körünce yargıya varma yerine, insan davranışlarını anlayışla karşılayabilmeyi öğretebilirler. İnsan davranışlarını iyi ya da kötü olarak nitelendirmek, sosyal yönden olgunlaşamamanın göstergesidir. Sürekli bir biçimde yayımlanan kovboy kitapları iyi, ya da kötü yargılarını sanki genelleştirmektedir. Buralardaki kahramanlar ya suçlu ya da faziletlidir. Yazar asla, suç derecesini, yanlıgıyı, kahramanın amacını, çevre koşullarının baskılarını incelemez. Oysa, sosyal değerlerin gelişmesine yönelik dengeli bir Türk Dili ve Edebiyatı programı, uyarımlarını, dersin kaynaklarına ininceye dek, bu davranışı etkileyen ya da değiştiren çevre koşullarını anlamada, yargıya değil, incelemeye giden bir yol izlenmesini ister.

Bir edebiyat öğretmeni, hüküm vermekten çok, anlamanın, yargıdan daha önce gelmesi gerektiğini bilmelidir. Söz gelimi “Suç ve Ceza” gibi eserler, dehşet verici örnekler olarak değil, fakat kültürün sosyal ve ekonomik baskıları sonucu ortaya çıkan incelemeler olarak ele alınmalıdır.

Dünya insanların mutluluk ve huzurunu isteme, dünya sulhuna katkıda bulunma gibi bir amaç ise daha geniş bir anlayışı kapsar. Bir insanın gelecek hakkında önsezide bulunması, başkalarının sorunları ve ıstıraplarıyla halhamur olması son derece önemlidir.

Büyük Atatürk: “Dünyanın filân yerinde bir rahatsızlık olursa bana ne dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı aramızda olmuş gibi onunla alâkadar olmalıyız.” demektedir. Yüzyıllar ötesine kuşaktan kuşağa geçerek gerçekliğini asla yitirmeyecek olan bu söz evrensel bir anlayışı içermektedir. İşte edebiyat öğretmenleri bu anlayıştan hareketle öğrencilerine Atatürk'ten örnek eserlerle insanlığa yardım fikrini verebilirler.

Demokratik bir toplumda, çocukların ve gençlerin sağlıklı bir biçimde gelişmeleri için, doğruyu yanlıştan; gerçeği, sahteden ayırmaları gerekir. Bu gereği en iyi yerine getirecek meslek grubu edebiyat öğretmenleridir.

BARIŞ ÖZLEMİ

Geleceğin yüksek ufuklarından doğmaya başlayan güneş, asırlardan beri ıstırap çeken milletlerin tâlihidir. Bu tâlihin artık bir daha siyah bulutlara bürünmemesi, milletlerin ve onların önderlerinin dikkat ve fedakârlığına bağlıdır.

1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 250-251)

Biz, yaşama ve bağımsızlık için mücadele eden ve bu kanlı mücadeleler manzarası karşısında bütün medeniyet dünyasının hissiz seyirci kaldığını görmekle içi kan ağlamış insanlarız.

1922 (Atatürk'ün S.D. II, S. 38)

İnsanlığa yönelmiş fikir hareketi ergeç muvaffak olacaktır. Bütün mazlum milletler zalimleri birgün yok edecek ve ortadan kaldıracaktır. O zaman dünya yüzünden zalim ve mazlum kelimeleri kalkacak, insanlık kendisine yakışan bir sosyal duruma erişecektir.

1922 (Atatürk'ün S.D. II, S. 29)

İNSANLIĞA HİZMET

Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve hürriyetine kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşları, şüphesiz ki ilerlemeye ve refaha yönelmiş olarak vuku bulacaktır. Bu milletler, bütün güçlülere ve bütün engellere rağmen, mânileri yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır.

Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerini, milletler arasında hiç bir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı alacaktır.

1933 (Dünya Gazetesi, 20 Aralık 1954)

Harpci olamam. Çünkü, harbin acıklı hallerini herkesten iyi bilirim.

(Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Atatürk, S. 110).

Büyük milletler felaket günlerinde şerefli imtihanlar vermeğe fırsat bulurlar.

(Nuri Ardıç, Hatıralar, Görüşler Adana Halkevi Dergisi, Sayı: 13-14, 1939, S. 31)

Milletleri antlaşmalardan ziyade hisler bağlar.

1937 (Ulus Gazetesi, 20 Mart 1937)

Bayrak, bir milletin bağımsızlık alâmetidir. Düşmanın da olsa hürmet etmek lâzımdır.

(Muzaffer Kılıç, Nükte, Fıkra ve çizgilerle Atatürk III, Der: N.A. Banoğlu S. 12)

İNSANLIK İDEALİ VE BARIŞ ÖZLEMİ

İnsanları mes'ut edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak insanlıktan uzak ve son derece üzünecek bir sistemdir.

İnsanları mes'ut edecek yegâne vasıta, onları birbirine yaklaştırarak, onlara birbirilerini sevdirecek, karşılıklı maddî ve manevî ihtiyaçlarını temine yarıyan hareket ve enerjidir.

Dünya barışı içinde insanlığın gerçek mutluluğu, ancak bu yüksek ideal yolcularının çoğalması ve muvaffak olmasıyle mümkün olacaktır.

1931 (Atatürk'ün S.D. II, S. 273)

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, klâsik edebiyatın kahramanlarının manevi zenginliklerini gözler önüne sererek çağdaş edebiyatla bağlantı kurmalı ve öğrencilerinde geçmiş edebiyata karşı ilgi uyandırmalıdır. Söz gelimi: Orhan Veli'deki aşk ve yalnızlık temasıyla Fuzuli'dekini ya da Yunus Emre'dekini karşılaştırarak öğrencilerin görüş ve kavrayış ufuklarını genişletmeli, onlarda; sanata, kültüre ve insanın kafasıyla, ruhuyla yarattığı bu eserlere karşı sevgi ve saygı geliştirmelidir. Böylece bu inceleme ve karşılaştırmalarla bu eserlerin bugünkü hayatla ilişkileri belirlenirken öğrencilerin ilgileri sanatçıların düşünce, duygu, hayalgücü ve mantığına da çekilmelidir.

Edebiyat öğretiminin estetikle sıkı bir ilişkisi vardır. Çünkü, sanatçının ahlaki idealleri edebiyata bir estetik ideal olarak girer. Bir sanat eseri, okurların duygularına ve güzellik anlayışına etki yaptığı ölçüde

etkindir. Bir eserin estetik ve duygusal yönden değerlendirilmesiyle öğrenci deneyim kazanır. Yazar ne kadar gerçeğe sadık kalırsa, öğrenci, hayatın sorunlarını daha derinden anlar, duygusal ve estetik yönden etkilenir. İşte edebiyatın estetik yönü metinlerde kullanılan dile bağlıdır ve sözcükler, fikir duygu ve hayallerin sembolü olurlar. Sözcükler, sesleri kadar anlamları dolayısıyla izlenimler yaratırlar. Bundan ötürü sözcüklerin duygusal ve bilgisel yönleri iyice incelenmelidir.

Edebiyat öğretmenleri bu incelikleri öğrencilerine örnekler üzerinde gösterebilmelidir. Sözelimi: Yahya Kemal'in "Mohaç Türküsü" şiirinde, şairin o dönemi yaşamışçasına okuyamı etkilemesi bu gerçeği doğrular.

Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Atatürk'ün özellikle "Onuncu Yıl Nutku" yazılı bir anlatımda bulunması gereken ana düşünce, dil ve üslup öğelerini taşıması yönünden bir inceleme metni olarak öğrencilere verilebilir.

Kuşkusuz, yarının sorumluluğunu yüklenecek gençlerimizi Atatürkçü çizgide yetiştirmede Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerine büyük sorumluluk düştüğü tartışılmaz bir gerçektir.